

**Marlena Cicha-Nazarczuk,
Jarosław Michał Nazarczuk**

**Poziom bezrobocie w
województwach Polski Zachodniej :
dekompozycja zmian stóp bezrobocia
w latach 2005-2013**

Ekonomiczne Problemy Usług nr 114, 45-59

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

MARLENA CICHA-NAZARCZUK

JAROSŁAW MICHAŁ NAZARCZUK

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

**POZIOM BEZROBOCIA W WOJEWÓDZTWACH POLSKI
ZACHODNIEJ – DEKOMPOZYCJA ZMIAN STÓP BEZROBOCIA
W LATACH 2005–2013**

Streszczenie

Poszczególne regiony Polski cechuje zróżnicowana sytuacja na rynku pracy. Z uwagi m.in. na uwarunkowania historyczne, położenie geograficzne, poziom urbanizacji i rozwoju technologicznego oraz strukturę zasobów pracy i gospodarki, relatywnie najkorzystniejsza sytuacja występuje w województwach zachodniej Polski, tworzących makroregion Polski Zachodniej.

Celem artykułu jest identyfikacja wpływu zmian popytu i podaży pracy na wahania stopy bezrobocia w województwach Polski Zachodniej w latach 2005–2013. Dekompozycja źródeł bezrobocia, przeprowadzona z wykorzystaniem zaproponowanego przez Elsby'iego, Hobijna, Sahina równania dekompozycji, doprowadziła do wniosku, zgodnie z którym dominujący wpływ na zmiany bezrobocia w województwach Polski Zachodniej miały zmiany w popycie na pracę. Ponadto, podjęto próbę analizy wybranych czynników popytowych i podaży rynku pracy.

Słowa kluczowe: rynek pracy, stopa bezrobocia, dekompozycja

Wprowadzenie

Rynek pracy w Polsce zmienia się w bardzo szybkim tempie w wyniku adoptowania się gospodarki do realiów globalnego rynku. Czynniki związane z globalizacją gospodarki rynkowej, procesami demograficznymi, rozwojem nowych technologii informacyjnych oddziałują bowiem na zmiany zachodzące na współczesnym rynku pracy¹. Głównym problemem jednak, zarówno w sferze społecznej, jak i w obszarze gospodarki w dalszym ciągu pozostaje wysoki poziom bezrobocia². Poziom jak i struktura polskiego bezrobocia na obecnym etapie rozwoju w dużej mierze zostały ukształtowane przemianami ustrojowo-gospodarczymi zapoczątkowanymi już w latach 90. ubiegłego wieku³. Program stabilizacji gospodarczej realizowany w ramach tworzenia gospodarki rynkowej zlikwidował niedobory siły roboczej i uaktywnił zjawisko masowego bezrobocia. Nie bez znaczenia pozostało również spowolnienie gospodarcze będące efektem kryzysu finansowego, które docierając do naszego kraju zmusiło przedsiębiorstwa do przekształceń, tym samym uwidaczniając słabości i problemy polskiego rynku pracy.

Należy pamiętać również, że rynek pracy nie jest kategorią jednorodną. Zarówno sam rynek, zatrudnienie, jak i bezrobocie są bowiem zróżnicowane przestrzennie a przekonanie to wynika m.in. z teorii rozwoju regionalnego⁴. Ta niejednorodność jest wynikiem zarówno nierównomiernego rozwoju społeczno-gospodarczego regionów, jak i położenia geograficznego, zaawansowania procesów restrukturyzacyjnych i prywatyzacyjnych w gospodarce narodowej oraz potencjału demograficznego, społecznego i gospodarczego. Wszystko to bowiem wpływa zarówno na warunki życia mieszkańców poszczególnych województw, jak i kształtuje sytuacje na regionalnych rynkach pracy.

W tym kontekście, z uwagi m.in. na uwarunkowania historyczne, położenie geograficzne, poziom urbanizacji i rozwoju technologicznego oraz strukturę zasobów pracy i gospodarki, a także jakość kapitału ludzkiego, relatywnie naj-

¹ M. Śmilgin, *Indywidualne i społeczne skutki bezrobocia na tle globalizacji*, Wyd. UJ, Kraków 2005, s. 427.

² W. Padowicz, *Rynek pracy w Polsce w okresie transformacji. Główne problemy i tendencje*, w: *Rynek pracy*, red. E. Karpowicz, Studia BAS, Warszawa 2007.

³ M. Noga, *Polityka stabilizacyjna państwa a bezrobocie w Polsce na progu XXI wieku*, w: *Bezrobocie w Polsce – diagnoza sytuacji, pożądane kierunki w ograniczaniu bezrobocia*, red. J. Ostaszewski, SGH, Warszawa 2006, s. 431.

⁴ J.M. Nazarczuk, *Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, UWM Olsztyn 2013, s. 15–69.

korzystniejsza sytuacja występuje w województwach zachodniej Polski, tworzących makroregion Polski Zachodniej (dolnośląskie, lubuskie, opolskie, wielkopolskie oraz zachodniopomorskie). Region ten charakteryzuje potencjał do dynamicznego rozwoju, wynikający głównie z jego położenia oraz atutów związanych z wysokim potencjałem gospodarki opartej na wiedzy. Ponadto, województwa te utrzymują wysoką atrakcyjność do lokowania szerokiego spektrum działalności usługowej, przemysłowej oraz zaawansowanej technologicznie⁵, co stawia je w korzystnej sytuacji jeśli chodzi o warunki kształtowania popytu na pracę.

Rynek pracy Polski Zachodniej stanowi 1/4 polskiego rynku pracy. Jego głównym atutem poza ww. walorami jest bezpośrednie sąsiedztwo dwóch rynków pracy: dojrzałej niemieckiej gospodarki rynkowej oraz wschodzącej gospodarki Republiki Czeskiej. Niesie to za sobą korzyści w postaci zaplecza miejsc pracy oraz stanowi zagrożenia związane z odpływem zasobów pracy, powodującym luki podażowe w niektórych sektorach gospodarki⁶. W konsekwencji, w połączeniu z innymi czynnikami determinującymi sytuację na rynkach pracy, prowadzi to mimo wszystko do nierównowagi w tym obszarze.

Każda analiza regionalnego rynku pracy, w tym również poziomu bezrobocia, wymaga zatem identyfikacji czynników determinujących sytuację i zmiany na tym rynku. Najczęściej opisując wybrany rynek pracy czy analizując przyczyny występującego na nim bezrobocia bierzemy pod uwagę stronę podażową, czyli wielkość i strukturę zasobów pracy lub stronę popytową, rozumianą jako wykorzystanie tych zasobów w gospodarce⁷. Rządziej powstają opracowania, w których jednocześnie analizie poddaje się zarówno stronę popytową, jak i podażową rynku oraz określa się ich rolę w kształtowaniu poziomu bezrobocia⁸.

Celem niniejszego artykułu jest dlatego identyfikacja wpływu zmian popytu i podaży pracy, jako głównych determinant, na wahania stopy bezrobocia

⁵ *Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020* (wersja do konsultacji), Warszawa 2014, www.mir.gov.pl (5.05.2014).

⁶ E. Kryńska, Ł. Arendt, *Rynek pracy i kierunki wzrostu aktywności zawodowej ludności na obszarze zachodnich województw Polski w kontekście prowadzonej polityki regionalnej*, projekt z EFRR, Łódź 2011, s. 12.

⁷ M. Cicha-Nazarczuk, J. Nazarczuk, *Sytuacja na wojewódzkich rynkach pracy w Polsce w 2011 r.*, w: *Współczesne aspekty rynku pracy*, red. A. Organiściak-Krzykowska, UWM-IPiSS, Warszawa-Olsztyn 2013.

⁸ K. Bartosik, *Popytowe i podażowe uwarunkowania polskiego bezrobocia*, „Gospodarka Narodowa” 2012, nr 11–12.

w województwach Polski Zachodniej w latach 2005–2013. Postawiono hipotezę, zgodnie z którą uznano, iż dominujący wpływ na zmiany poziomu bezrobocia w analizowanych województwach miały zmiany w popycie na pracę.

Zakres czasowy analizy obejmuje lata 2005–2013. W tym czasie bowiem możemy wyróżnić okres spadku stopy bezrobocia w województwach Polski Zachodniej, jak i jej wzrostu. Poprawa sytuacji na regionalnych rynkach pracy w latach 2005–2008, związana była przede wszystkim z ożywieniem gospodarczym oraz emigracją Polaków po przystąpieniu do UE. Odbicie się tego trendu w 2008 roku można tłumaczyć częściowo echem kryzysu finansowego, jaki w 2007 roku dotknął głównie amerykański rynek finansowy. Nie bez znaczenia dla rynku pracy pozostaje również fakt, że w tym okresie weszło na rynek pokolenie wyżu lat 80.

Dane wykorzystane w równaniu dekompozycji zmian stopy bezrobocia to średnioroczne dane pochodzące z BAEL.

1. Dekompozycja zmian stopy bezrobocia w województwach Polski Zachodniej

W celu weryfikacji postawionej hipotezy zdekomponowano zmiany stóp bezrobocia w latach 2006–2013 na dwie składowe, tj. (1) kontrybucję popytu oraz (2) kontrybucję podaży. Dekompozycja źródeł bezrobocia została przeprowadzona z wykorzystaniem zaproponowanego przez Elsby'iego, Hobijn, Sahina równania dekompozycji o następującej postaci⁹:

$$\Delta U_t = (1 - U_t) \left[\Delta \ln \left(\frac{L_t}{P_t} \right) - \Delta \ln \left(\frac{E_t}{P_t} \right) \right]$$

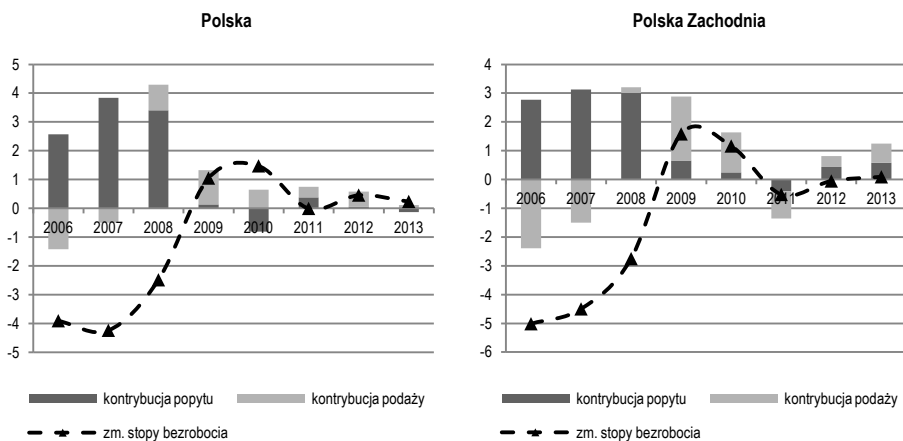
gdzie:

- U – stopa bezrobocia,
- t – subskrypt czasu,
- L – aktywni zawodowo,
- P – ludność w wieku produkcyjnym,
- E – pracujący,

⁹ M.W. Elsby, B. Hobijn, A. Sahin, *The Labour Market in the Great Recession*, „Brookings Papers on Economic Activity” 2010, Spring, s. 6.

Δ – zmiana.

Należy zauważyć, że powyższe równanie (1), uzależnia zmianę stopy bezrobocia od dwóch składowych, tj. zmian w podaży pracy (wskaźnik aktywności zawodowej ludności) i/lub zmian w popycie na pracę (wskaźnik zatrudnienia).

Rys. 1. Dekompozycja źródeł bezrobocia w Polsce i Polsce Zachodniej w latach 2006–2013

Źródło: opracowanie własne.

W analizowanym horyzoncie czasowym, zarówno w przypadku gospodarki Polski, jak i województw Polski Zachodniej, można wyróżnić dwa okresy, tj. spadku stopy bezrobocia w okresie dobrej koniunktury gospodarczej (lata 2006–2008) oraz jej wzrostu (lata 2009–2013) w okresie osłabienia gospodarczego (rys. 1). Należy zauważyć jednak, że w latach 2011–2012 na terenie większości województw Polski Zachodniej sytuacja na rynku pracy zaczęła ulegać poprawie, czego wyrazem była stabilizacja bądź niewielki spadek poziomu bezrobocia. Obserwowane w tym czasie zmiany spowodowane były wyraźnie większym spadkiem podaży pracy niż popytu na pracę, bądź, jak w przypadku województwa zachodniopomorskiego, większym wzrostem popytu niż podaży (tab. 1). W 2013 roku jednak wspomniana poprawa obserwowana była już wyłącznie w województwie zachodniopomorskim.

Tabela 1

Dekompozycja źródeł bezrobocia w województwach Polski Zachodniej
w latach 2006–2013

Dekompozycja	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska Zachodnia	-5,2	-4,6	-2,8	1,6	1,2	-0,5	-0,1	0,1
k. podaży	-2,4	-1,5	0,2	2,2	1,4	-0,9	0,4	0,7
k. popytu	2,8	3,1	3,0	0,6	0,2	-0,4	0,4	0,6
Lubuskie	-5,3	-4,1	-3,3	3,2	1,0	-1,2	-0,4	0,7
k. podaży	-3,1	0,7	-1,8	1,9	2,7	-0,7	-1,8	1,3
k. popytu	2,3	4,9	1,6	-1,2	1,7	0,4	-1,4	0,5
Wielkopolskie	-4,5	-4,4	-2,2	1,4	1,3	-0,1	-0,1	0,3
k. podaży	-2,7	-1,4	0,9	1,8	2,8	-0,8	0,0	1,3
k. popytu	1,9	3,1	3,1	0,4	1,6	-0,7	0,1	1,0
Zachodniopomorskie	-5,5	-5,7	-2,0	0,9	2,0	-0,6	-0,9	-0,8
k. podaży	-5,3	-2,7	2,0	3,1	0,1	-1,5	1,4	0,6
k. popytu	0,5	3,2	4,1	2,2	-1,9	-0,9	2,3	1,4
Dolnośląskie	-5,7	-4,4	-3,6	0,9	1,3	-0,7	0,5	0,2
k. podaży	-0,5	-1,4	-0,6	1,8	0,5	-1,4	0,7	0,3
k. popytu	5,4	3,1	3,1	0,8	-0,8	-0,7	0,2	0,1
Opolskie	-3,7	-3,9	-2,9	3,4	-0,3	-0,3	0,1	-0,1
k. podaży	-1,7	-2,8	0,2	4,2	-0,6	0,1	1,5	-1,1
k. popytu	2,1	1,1	3,1	0,8	-0,3	0,4	1,4	-1,1

Źródło: opracowanie własne.

Mimo że zmiany poziomu stopy bezrobocia w skali makroregionu jako całości były zbliżone do zmian w kraju, w przekroju pięciu województw wchodzących w jego skład występują dość istotne różnice, które ilustrowano na rysunku 2. Wynikają one z czynników specyficznych dla danego województwa.

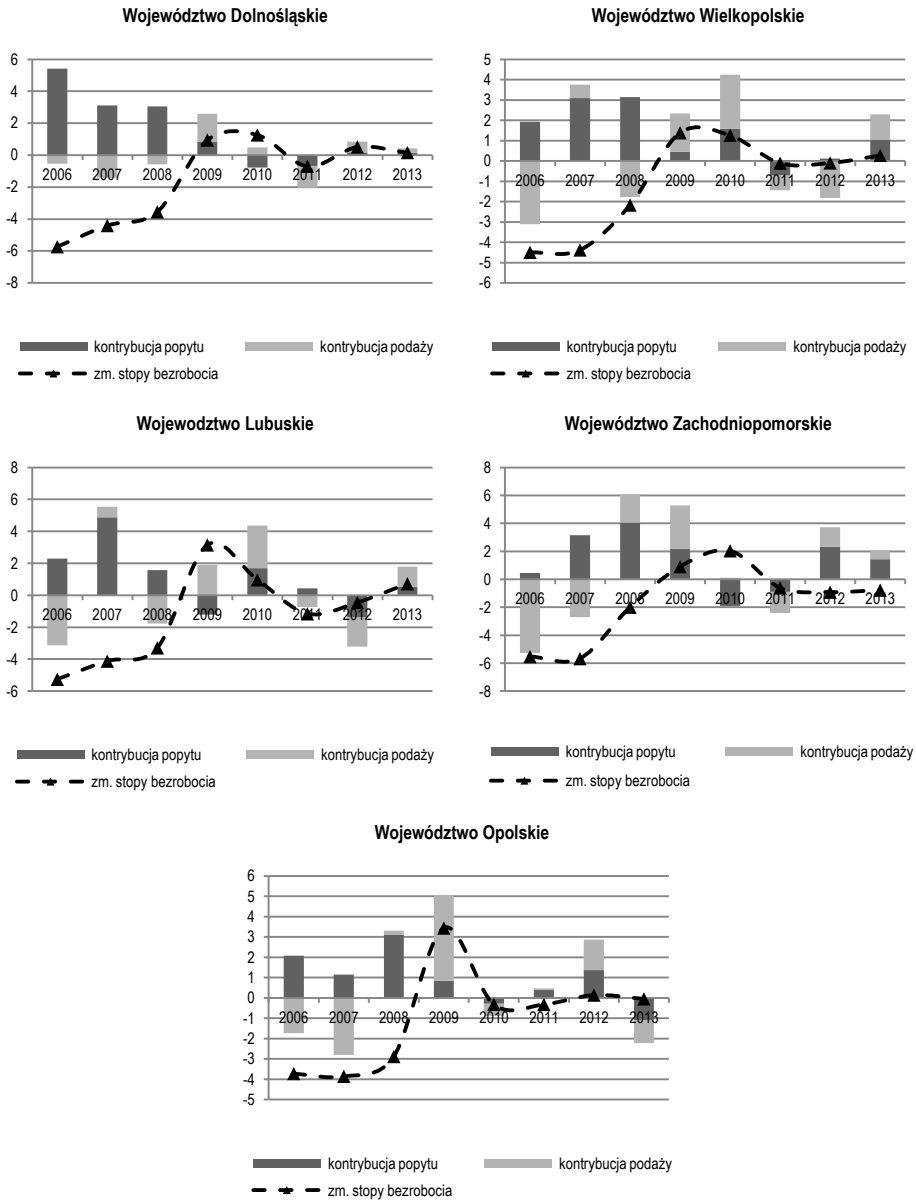
Zarówno popytowa, jak i podażowa strona rynku pracy wskazują na istotne różnicowanie w ujęciu regionalnym. Województwa bowiem dysponują zróżnicowanym potencjałem zasobów pracy pod względem cech społeczno-demograficznych, jakości czy mobilności siły roboczej. Z kolei zróżnicowanie popytowej strony tego rynku przejawia się w innej strukturze i odmiennych rozmiarach zatrudnienia, a w efekcie skutkuje określonym stopniem wykorzystania zasobów pracy¹⁰. Zakres możliwej do przeprowadzenia analizy warunkuje jednak dostępność danych regionalnych, ich aktualność oraz wieloaspekto-

¹⁰ R.C. Horodeński, C. Sadowska-Snarska, *Uwarunkowania rynku pracy w Polsce. Aspekty regionalne*, WSE-IPiSS, Białystok-Warszawa 2010, s. 9.

wość. Autorzy zdecydowali się zatem ograniczyć wyłącznie do wybranych zmiennych charakteryzujących stronę popytową i podażową regionalnych rynków pracy, takich jak: wzrost gospodarczy, produktywność, realne płace, ludność w wieku produkcyjnym, aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym, saldo migracji międzywojewódzkich i zagranicznych osób w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców, będąc jednocześnie świadomi faktu, że analiza taka jest niekompletna i należy ją traktować jako przyczynek do dalszych rozważań.

W pierwszym analizowanym okresie (lata 2006–2008) spadek stopy bezrobocia determinowany był głównie wzrostem popytu na pracę przy jednoczesnym spadku podaży pracy. Wynikało to w dużym stopniu z czynników popytowych, związanych z korzystną koniunkturą gospodarczą kraju, czego wyraźnym symptomem było relatywnie wysokie tempo wzrostu gospodarczego we wszystkich województwach oraz wzrost wynagrodzeń realnych (tab. 2). Tylko w 2008 roku wzrostowi popytu na pracę towarzyszył nieznaczny wzrost współczynnika aktywności zawodowej i to wyłącznie w województwie zachodniopomorskim i opolskim.

W tym samym okresie wartości dynamik opisujących stronę podażową rynku pracy były przeważnie kilkukrotnie niższe. Istotną determinantą podażowej strony rynku pracy są głównie procesy demograficzne, które decydują o wielkości zasobów pracy. Województwa makroregionu cechowała co prawda rosnąca liczba ludności w wieku produkcyjnym, jednakże nie przekładała się ona na wzrost liczby osób aktywnych zawodowo, czego dynamika pozostała na niewielkim poziomie, a w niektórych regionach przyjęła wartości ujemne. Dodatkowo, na obszarze tej części Polski wielkość zasobów pracy uzależniona jest nie tylko procesami demograficznymi, ale również procesami migracyjnymi. Tym samym, w większości analizowanych województw, mieliśmy do czynienia z ujemnym saldem migracji osób będących w wieku produkcyjnym zarówno międzywojewódzkich, jak i zagranicznych (tab. 2).

Rys. 2. Dekompozycja zmian stopy bezrobocia w województwach makroregionu Polski Zachodniej

Źródło: opracowanie własne.

W drugim z analizowanych okresów (lata 2009–2013) obserwowane tendencje przyjęły bardziej złożony charakter. Dodatkowo nie były one typowe dla konkretnych regionów i w kolejnych latach ulegały zmianom, a zaprezentowane czynniki determinujące popytową i podażową stronę rynku pracy nie pozwoliły jednoznacznie wytłumaczyć zmian zachodzących na analizowanym makroregionalnym rynku pracy. Niemniej jednak, wzrost stopy bezrobocia obserwowany w 2009 i 2010 roku warunkowany był przeważnie: 1) większym wzrostem aktywności zawodowej niż popytu na pracę albo 2) ograniczeniem popytu na pracę (przy jednoczesnym wzroście podaży pracy) lub większym spadkiem popytu na pracę niż aktywności zawodowej (rys. 1). Z kolei „chwilowa” poprawa sytuacji obserwowana w 2011 roku we wszystkich województwach makroregionu, a w 2012 roku z wyjątkiem dolnośląskiego i opolskiego, spowodowana była większym spadkiem podaży pracy niż popytu na pracę, bądź jak w przypadku województwa zachodniopomorskiego większym wzrostem popytu niż podaży (rys. 2). W 2013 roku poprawa ta utrzymała się wyłącznie w województwie zachodniopomorskim.

Należy zauważyć zatem, że to głównie popyt na pracę ma kluczowe znaczenie dla rynku pracy, ponieważ wpływa na wielkość zatrudnienia i bezrobocia, a przy tym jest niezwykle wrażliwy na zmiany koniunktury. Obserwowane w tym czasie w Polsce osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, będące w dużym stopniu wynikiem spadku produkcji na świecie, w tym w szczególności u naszych głównych partnerów handlowych, przełożyło się na spadek popytu na produkowane w Polsce dobra i usługi, a co za tym idzie – na spadek zatrudnienia i wzrost bezrobocia.

Ponadto, w latach 2009–2011 nastąpił dalszy wzrost produktywności pracy (wydajności pracy), który w wypadku większości analizowanych województw rósł szybciej niż produkcja (PKB) (tab. 2). Może to tłumaczyć zatem obserwowane w tym okresie w analizowanych regionach wyraźne ograniczenie bądź spadek popytu na pracę. Interpretacja keynesowska kładzie bowiem nacisk na związek między PKB (globalnym popytem) a popytem na pracę. Według tradycyjnego ujęcia, popyt na pracę jest funkcją globalnego popytu¹¹. Z kolei według modelu wzrostu gospodarczego Harroda-Dommaro, rozwijającego to podejście, popyt na pracę jest rosnącą funkcją produkcji (PKB) i malejącą funkcją wydaj-

¹¹ K. Bartosik, *Popyt na pracę w Polsce w warunkach spowolnienia gospodarczego*, „Studia Ekonomiczne” 2011, nr 3 (LXX), s. 231.

ności pracy. Oznacza to, że popyt na pracę rośnie, jeśli produkcja rośnie szybciej od wydajności pracy i odwrotnie¹².

Tabela 2

Determinanty popytu i podaży rynku pracy w województwach Polski Zachodniej

Wyszczególnienie		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lubuskie	wzrost gospodarczy	6,1	4,8	5,6	5,5	0,2	2,7	–	–
	produktywność (ceny stałe)	1,9	1,7	–1,2	4,8	1,9	2,5	–	–
	realne płace	4,2	8,4	8,9	5,4	4,1	5,0	4,1	–
	ludność w wieku produkcyjnym	0,4	0,2	0,1	0,0	1,2	–0,5	–0,7	–1,0
	aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym	–0,8	–0,4	–8,6	1,6	5,6	–3,0	–4,4	0,5
	saldo migracji międzywojewódzkich*	–0,7	–0,7	–0,4	–0,6	–0,8	–0,9	–0,7	–1,1
	saldo migracji zagranicznych**	–1,4	–0,9	–0,6	–0,1	–0,1	–0,3	–0,4	–0,9
Wielkopolskie	wzrost gospodarczy	2,9	3,9	5,1	3,7	2,1	2,8	–	–
	produktywność (ceny stałe)	3,1	1,8	1,4	6,6	2,1	4,0	–	–
	realne płace	5,5	8,9	9,6	3,6	4,9	4,8	3,4	–
	ludność w wieku produkcyjnym	0,4	0,5	0,4	0,3	0,9	–0,3	–0,4	–0,6
	aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym	–3,7	–3,7	–3,3	1,3	4,6	1,4	0,5	–0,1
	saldo migracji międzywojewódzkich*	0,8	1,1	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6
	saldo migracji zagranicznych**	–0,8	–0,5	–0,3	–0,1	–0,2	–0,2	–0,3	–0,5
Zachodniopomorskie	wzrost gospodarczy	3,4	4,9	2,9	2,8	2,2	3,3	–	–
	produktywność (ceny stałe)	2,8	1,5	1,9	3,1	5,1	2,6	–	–
	realne płace	4,2	8,3	9,8	4,7	3,2	5,2	3,8	–
	ludność w wieku produkcyjnym	0,3	0,1	0,0	–0,1	1,7	–0,6	–0,8	–0,9
	aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym	–8,0	–6,6	2,2	6,8	–4,1	–4,3	2,0	0,6
	saldo migracji międzywojewódzkich*	–1,2	–1,4	–1,0	–0,9	–1,0	–0,9	–0,9	0,0
	saldo migracji zagranicznych**	–0,4	–0,2	–0,3	0,0	0,0	–0,1	–0,1	–0,4
Dolnośląskie	wzrost gospodarczy	5,6	2,5	9,0	5,2	1,5	5,0	–	–
	produktywność (ceny stałe)	8,2	3,0	–1,9	5,4	7,6	5,5	–	–
	realne płace	5,6	8,9	9,3	4,9	3,4	4,9	3,3	–

¹² A. Rogut, *Determinanty popytu na pracę w Polsce w okresie transformacji*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008, s. 53–57, 62–65.

Wyszczególnienie		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
	ludność w wieku produkcyjnym	0,2	0,0	-0,1	-0,2	1,2	-0,7	-0,9	-1,0
	aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym	2,0	-1,5	-3,1	0,3	0,1	-4,2	-0,5	-2,8
	saldo migracji międzywojewódzkich*	0,4	0,3	0,4	0,6	0,8	0,8	0,9	1,2
	saldo migracji zagranicznych**	-1,8	-0,9	-0,8	-0,2	-0,3	-0,4	-0,5	-1,1
Opolskie	wzrost gospodarczy	-1,5	3,5	7,3	0,8	-0,3	2,1	-	-
	produktywność (ceny stałe)	1,2	5,6	2,6	1,6	4,0	3,2	-	-
	realne płace	5,2	9,7	9,9	3,9	4,9	3,4	3,3	-
	ludność w wieku produkcyjnym	0,1	0,1	-0,1	0,0	-1,6	-0,5	-0,8	-1,2
	aktywni zawodowo w wieku produkcyjnym	-3,4	-1,5	2,5	3,7	-6,2	-1,3	0,8	-4,4
	saldo migracji międzywojewódzkich*	-1,1	-1,0	-0,6	-0,8	-0,9	-0,9	-0,7	-1,3
	saldo migracji zagranicznych**	-4,9	-4,1	-3,5	-1,2	-1,3	-2,0	-2,2	-3,1

Objaśnienia: * saldo migracji międzywojewódzkich osób w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców, ** saldo migracji zagranicznych osób w wieku produkcyjnym na 1000 mieszkańców. Pozostałe zmienne odzwierciedlają dynamikę zmian r/r.

Źródło: opracowanie własne.

Dodatkowo, mimo że wydajność pracy i płace realne w poszczególnych województwach rosły w różnym tempie, to w większości tych regionów w latach 2009–2011 tempo wzrostu płac było na wyższym poziomie niż tempo wzrostu wydajności pracy (tab. 2). Zgodnie z teorią neoklasyczną może prowadzić to do ograniczenia popytu na pracę¹³. Wyjątkiem było województwo dolnośląskie, w którym mimo że tempo wzrostu płac było niższe niż produktywności, to region ten odnotował spadek popytu na pracę (tab. 2). Być może spadek liczby pracujących w regionie przełożył się właśnie na wyraźny wzrost wydajności pracy w tym okresie.

Analizując stronę podażową rynku pracy, w województwach makroregionu po 2009 roku wyraźnie daje się zaobserwować mniejszą dynamikę przyrostu osób będących w wieku produkcyjnym a w ostatnich latach nawet ich ubytek (tab. 2). W konsekwencji, w kolejnych latach będzie to powodem zmniejszania

¹³ A. Rogut, *Determinanty popytu na pracę w Polsce w ujęciu regionalnym*, w: *Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów*, red. D. Kopycińska, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2005, s. 431.

się podaży siły roboczej na rynku pracy. W większości analizowanych województw począwszy od 2010 roku maleje bowiem liczba osób aktywnych zawodowo. Jest to problem nie tylko regionu Polski Zachodniej, lecz całego kraju a nawet szerzej – gospodarek wysoko rozwiniętych. Zaawansowany proces starzenia się polskiego społeczeństwa, będący konsekwencją niekorzystnych przemian w procesach demograficznych oraz nadal wysokiej skali emigracji (tab. 2), w tym przede wszystkim czasowej emigracji ludzi młodych, ma i będzie miał istotne konsekwencje dla krajowych oraz regionalnych rynków pracy.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza dominującego charakteru determinant zmian stóp bezrobocia w województwach Polski Zachodniej pozwoliła stwierdzić, że silniejsze oddziaływanie w tym względzie miały zmiany w popycie na pracę. Zdecydowały o tym przeciętnie dwukrotnie większe bezwzględne wartości współczynników kontrybucji popytu względem podaży. Z kolei podaż pracy, która przez większość minionego 20-lecia¹⁴ była czynnikiem łagodzącym sytuację na rynku pracy nie tylko w analizowanych województwach, ale w całej Polsce, dopiero w ostatnich latach wpływała na wzrost bezrobocia (kiedy m.in. zaostrozono zasady uzyskiwania wcześniejszych emerytur).

Analizowany horyzont czasowy, czyli lata 2006–2013, można podzielić na dwa okresy, tj. spadku stopy bezrobocia w okresie dobrej koniunktury gospodarczej (lata 2006–2008), co determinowane było głównie wzrostem popytu na pracę przy jednoczesnym spadku podaży pracy oraz wzrostu bezrobocia (lata 2009–2013 z wyłączeniem 2011 r.), co z kolei pośrednio było efektem kryzysu finansowego. W tym czasie wzrost bezrobocia najczęściej warunkowany był: 1) większym wzrostem aktywności zawodowej niż popytu na pracę albo 2) ograniczeniem popytu na pracę (przy jednoczesnym wzroście podaży pracy) lub większym spadkiem popytu na pracę niż aktywności zawodowej.

Ponadto, w województwach makroregionu Polski Zachodniej zmienia się nie tylko struktura popytu na pracę, ale i samych pracujących. Z uwagi na postępującą zmianę trendów demograficznych i w konsekwencji zaawansowany proces starzenia demograficznego, również na obszarze analizowanych regionów obserwujemy starzenie się zasobów pracy. Wśród pracujących rośnie bo-

¹⁴ K. Bartosik, *Popytowe i podażowe uwarunkowania ...*, s. 43–54.

wiem udział osób powyżej 40 roku życia. Strukturę zatrudnienia najbardziej zbliżoną do wzorca gospodarek wysoko rozwiniętych mają województwa zachodnio-pomorskie i dolnośląskie. Najwięcej do nadrobienia w tym zakresie ma natomiast wielkopolskie i opolskie. Odnotowuje się również wzrost popytu na pracę wysoko specjalistyczną, co ma związek z następującą stopniowo serwicyzacją gospodarek tego obszaru¹⁵.

Z uwagi na to, że to właśnie popyt na pracę był główną przyczyną zmian w poziomie bezrobocia w województwach Polski Zachodniej, należy podkreślić, że wspomniane wahania tego wskaźnika skorelowane były przeważnie ze zmianą dynamiki wzrostu gospodarczego. Koniunktura bądź osłabienie w gospodarce niosło za sobą wzrost bądź kurczenie się popytu na pracę a to z kolei bezpośrednio przekładało się na sytuację na rynku pracy. Dlatego też m.in. w 2013 roku w większości województw makroregionu (z wyjątkiem województwa zachodniopomorskiego) nastąpiło spodziewane pogorszenie się sytuacji na rynku pracy. Wynikało to w dużej mierze z większego ograniczenia popytu na pracę niż jej podaży. To z kolei było skutkiem ograniczenia koniunktury gospodarczej, czego wyrazem było niskie tempo wzrostu polskiej gospodarki. W 2013 roku polska gospodarka spowolniła – wzrost PKB wyniósł 1,6%, wobec 1,9% w 2012 roku.

Biorąc pod uwagę silniejszy wpływ popytu na pracę niż podaży pracy na bezrobocie oraz małą skuteczność programów realizowanych w ramach polityki ograniczenia bezrobocia (aktywnych programów rynku pracy) należy zgodzić się z stwierdzeniem, że w gospodarce i polityce państwa konieczne są działania bardziej zdecydowane, które pozwalałyby przede wszystkim kreować nowe miejsca pracy a nie tylko „manipulować” podażą pracy¹⁶.

Literatura

Bartosik K., *Popyt na pracę w Polsce w warunkach spowolnienia gospodarczego*, „Studia Ekonomiczne” 2011, nr 3 (LXX).

Bartosik K., *Popytowe i podażowe uwarunkowania polskiego bezrobocia*, „Gospodarka Narodowa” 2012, nr 11–12.

¹⁵ E. Kryńska, L. Arendt, *Rynek pracy i kierunki wzrostu aktywności zawodowej ludności na obszarze zachodnich województw Polski w kontekście prowadzonej polityki regionalnej*, projekt z EFRR, Łódź 2011, s. 54.

¹⁶ K. Bartosik, *Popytowe i podażowe uwarunkowania...*, s. 55.

- Cicha-Nazarczuk M., Nazarczuk J.M., *Sytuacja na wojewódzkich rynkach pracy w Polsce w 2011 r.*, w: *Współczesne aspekty rynku pracy*, red. A. Organiściak-Krzykowska, UWM-IPiSS, Warszawa-Olsztyn 2013.
- Elsby M.W., Hobijn B., Sahin A., *The Labour Market in the Great Recession*, „Brookings Papers on Economic Activity”, Spring 2010.
- Horodeński R.C., Sadowska-Snarska C., *Uwarunkowania rynku pracy w Polsce. Aspekty regionalne*. WSE-IPiSS, Białystok-Warszawa 2010.
- Kryńska E., Arendt Ł., *Rynek pracy i kierunki wzrostu aktywności zawodowej ludności na obszarze zachodnich województw Polski w kontekście prowadzonej polityki regionalnej*, projekt z EFRR, Łódź 2011.
- Nazarczuk J.M., *Potencjał rozwojowy a aktywność inwestycyjna województw i podregionów Polski*, UWM Olsztyn 2013.
- Noga M., *Polityka stabilizacyjna państwa a bezrobocie w Polsce na progu XXI wieku*, w: *Bezrobocie w Polsce – diagnoza sytuacji, pożądane kierunki w ograniczaniu bezrobocia*, red. J. Ostaszewski, SGH, Warszawa 2006.
- Padowicz W., *Rynek pracy w Polsce w okresie transformacji. Główne problemy i tendencje*, w: *Rynek pracy*, red. E. Karpowicz, Studia BAS, Warszawa 2007.
- Rogut A., *Determinanty popytu na pracę w Polsce w okresie transformacji*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2008.
- Rogut A., *Determinanty popytu na pracę w Polsce w ujęciu regionalnym*, w: *Konkurencyjność rynku pracy i jego podmiotów*, red. D. Kopycińska, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2005.
- Strategia Rozwoju Polski Zachodniej 2020* (wersja do konsultacji), Warszawa 2014, www.mir.gov.pl.
- Śmilgin M., *Indywidualne i społeczne skutki bezrobocia na tle globalizacji*, Wyd. Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2005.

UNEMPLOYMENT IN REGIONS OF WESTERN POLAND – THE DECOMPOSITION OF UNEMPLOYMENT RATE CHANGES IN THE YEARS 2005–2013

Summary

Polish regions are characterized by diverse labour market situation. Due to e.g. historical legacies, geographical location, degree of urbanisation and technological development or the structure of labor and the economy, the relatively most favorable situation on a labour market is observed in regions of Western Poland.

The aim of this article is to identify the impact of demand and supply unemployment rate fluctuations in in regions of Western Poland. The decomposition of changes in unemployment rate, carried out with the equation developed by Elsby, Hibijn and Sahin has led to the conclusion that dominant impact on changes of unemployment in this particular area had demand fluctuations, which were subsequently (apart from supply factors) analysed in detail.

Keywords: labour market, unemployment rate, decomposition

Translated by Marlena Cicha-Nazarczuk and Jarosław Michał Nazarczuk